

Online herdenken blijft, denkt Buchenwald

Achtergrond - 6 april 2021 - Auteur: Lynn Stroo

Voor het tweede jaar op rij is het deze maanden stil in de Duitse bezoekerscentra die in veel voormalige concentratiekampen zijn ingericht. De jaarlijkse bevrijdingsherdenkingen kunnen door de coronapandemie niet doorgaan. In 2020 werd snel een digitaal programma opgetuigd. De Stiftung Gedenkstätten Buchenwald und Mittelbau-Dora geeft daar dit jaar vervolg aan. “Het is belangrijk om de verhalen te blijven herhalen.”

In maart 2020, een paar weken voor alle plechtigheden rondom het 75ste bevrijdingsjaar zouden beginnen, zette het coronavirus een [streep door het programma](#). De Duitse Gedenkstätten sloegen de handen ineen en herdachten met de hashtag #75Befreiung digitaal op social media. “Dat moest allemaal heel snel worden georganiseerd”, vertelt Markus Wegewitz van Stiftung Gedenkstätten Buchenwald und Mittelbau-Dora. “Dit jaar hadden we meer tijd voor een eigen en uitgebreider online en coronaproof herdenkingsprogramma.”

Met de hashtag #otd1945 verschijnen sinds januari elke dag gebeurtenissen en persoonlijke verhalen op [social media](#) uit de laatste oorlogsmaanden in de concentratiekampen Buchenwald en Mittelbau-Dora (Thüringen). Wie naar aanleiding van de korte teksten meer wil weten, kan terecht op de [speciale website](#) voor de 76ste bevrijdingsdag. Daarop verschijnt in de aanloop naar 11 april, de bevrijdingsdag van beide kampen, steeds meer materiaal, zoals videoboodschappen van overlevenden en 10.000 gedigitaliseerde foto's uit de concentratiekampen die van historisch commentaar zijn voorzien.

Verhalen vertellen

“We krijgen veel positieve reacties op het project”, vertelt Wegewitz. “Ook de overlevenden en hun nabestaanden gaan er goed mee om dat alles ineens digitaal gaat. Veel zijn natuurlijk al op leeftijd, maar met hulp van vrienden en familie weten ze hun weg op internet te vinden.”

Anders is het natuurlijk wel. Wegewitz: “Herdenken in de voormalige kampen doen we in de eerste plaats voor de overlevenden die er gevangen hebben gezeten. Voor hen is het niet makkelijk om terug te keren, maar wel belangrijk. Hier

kunnen ze samenkomen en verhalen vertellen over wat ze hebben meegemaakt. Dat mist nu.” Wel verwacht hij dat het virtuele aanbod in de toekomst zal blijven, ook omdat de laatste overlevenden al hoogbejaard zijn en niet altijd meer kunnen reizen.

'Herdenken in de voormalige kampen doen we in de eerste plaats voor de overlevenden'

Concentratiekamp Buchenwald werd in 1937 in het bos op de Ettersberg bij Weimar (Thüringen) gebouwd door de nazi's. In totaal zaten er in het hoofdkamp en de 139 *Außenlagern* (buitenkampen) bijna 280.000 mensen gevangen. De SS dwong hen voor de Duitse wapenindustrie te werken. Aan het einde van de oorlog was Buchenwald het grootste concentratiekamp in het Duitse Rijk. Meer dan 56.000 mensen stierven door marteling, medische experimenten en hongerdood. Ook na de bevrijding door de Amerikanen in 1945 stierven nog duizenden uitgeputte gevangenen. Concentratiekamp Mittelbau-Dora in het nabijgelegen Nordhausen, was aanvankelijk zo'n *Außenlager* van Buchenwald, maar werd in 1944 een onafhankelijk concentratiekamp. Ook hier moesten de gevangenen werken aan de productie van Duitse wapens V1 en V2. In dit kamp werden naar schatting 20.000 mensen vermoord.

Aan deze geschiedenis zal worden herinnerd tijdens een digitale herdenking vanuit het Deutsche Nationaltheater in Weimar op 11 april. De toespraken van onder meer bondspresident Frank-Walter Steinmeier en twee overlevenden van beide kampen, zijn via een livestream te volgen. Daarna volgt de kranslegging in de Gedenkstätten, die ook op internet te zien is.

Voormalige neo-nazi's

Naast het digitale programma zijn er projecten in de openlucht, vertelt Wegewitz, zoals een kunstinstallatie met citaten van kampoverlevenden en een

fototentoonstelling midden in Weimar. Die laatste, 'Haut, Stein' toont niet zozeer de oorlogstijd, maar de erfenis daarvan. Wegewitz: "Kunstenaar Jakob Ganslmeier portretteerde voormalige neo-nazi's die hun tattoos met rechtse symbolen lieten verwijderen (bijgaand is ook een [podcastserie](#) gemaakt, red.) Ook fotografeerde hij de resten van nazi-bouwwerken in Duitsland, die ondanks de denazificatie nog steeds herkenbaar zijn."

De fototentoonstelling is een voorbeeld van hoe Stiftung Gedenkstätten Buchenwald und Mittelbau-Dora dit jaar niet alleen wil terugkijken, maar ook naar de huidige tijd kijkt, waarin antisemitisme, racisme en extreemrechts geweld in Duitsland toenemen. "De aanslagen in [Halle](#) en [Hanau](#) raken ons herdenkingswerk natuurlijk ook. We zien ook dat de Duitse Querdenken-beweging, die zich verzet tegen de coronamaatregelen, voorbeelden uit de Tweede Wereldoorlog gebruikt voor hun doeleinden. Dat nemen we heel serieus. Op onze site verschijnen daarom ook statements van de kampoverlevenden, die erg bezorgd zijn over deze ontwikkelingen."

'Sneeuw is prachtig. Rodelen bij massagraven in Buchenwald is niet leuk'

De stichting brengt dit jaar voor het eerst een magazine uit, met het thema 'nieuw rechts'. Daarmee wil de stichting een historisch-politiek debat initiëren, omdat herdenken ook kennis van het onderwerp vraagt. "Soms ontbreekt het aan historisch bewustzijn, zegt Wegewitz. "Afgelopen januari, toen er een dik pak sneeuw lag in Duitsland, kwamen veel mensen naar de Ettersberg. Rondom het monument van voormalig kamp Buchenwald, waar ook veel massagraven liggen, werd van de helling gesleed." 'Sneeuw is prachtig. Rodelen bij massagraven in Buchenwald is niet leuk', reageerde de Gedenkstätte op [Twitter](#). Wegewitz: "Daarom is het belangrijk om verhalen over die plek te blijven herhalen."

Nederlandse gevangenen

Met de hashtag [#WeRemember](#) hebben verschillende Duitse prominenten beschreven wat de voormalige concentratiekampen Buchenwald en Mittelbau-Dora vandaag de dag voor hen betekenen. De organisatie van de 76ste herdenkingsdag roept alle virtuele bezoekers op ook hun verhaal of herinnering te delen. Ook de nabestaanden van de bijna 3300 Nederlanders die in het kamp gevangen hebben gezeten kunnen zo een bijdrage delen.

Ook andere Duitse voormalige concentratiekampen staan dit jaar (digitaal) stil bij hun 76ste bevrijdingsdag. Meer informatie vind je op hun websites.

Meer weten over de laatste oorlogsmaanden? Check onze [interactieve tijdlijn](#)

'Kriegsende'

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/43201/online-herdenken-blijft-denkt-buchenwald>